

Szakmai – tudományos közlemények

Dr. Kovács Gyula¹

A POGGYÁSZLOPÁS NYOMOZÁSA

BEVEZETÉS

*A lopások nyomozása*² címmel 2000-ben, a Rejtjel Kiadó által megjelentetett főiskolai jegyzetben esett szó legutóbb a poggyászlopás nyomozásáról.³ A megjelenést követően a mű idővel elfogyott, ezért a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói és a szakma számára mostanság már nem hozzáférhető. Az elmúlt évek jogszabályváltozásai és az új elkövetési módszerek felbukkanása is indokolták e lopásfajta tanulmányozását. Az új *A lopás nyomozása* című főiskolai jegyzet, 2008-ban jelent meg a Rendőrtiszti Főiskola kiadásában.⁴

A poggyászlopás nyomozása című munkám – a lopás nyomozásával kapcsolatos általános tudnivalókra alapozva –, e bűncselekmény nyomozásának (felderítésének és bizonyításának) speciális kriminálmethodikai szabályaival foglalkozik. A szerzemény négy fő részből áll.

Az *első fejezet* a poggyászlopás fogalmát, büntető anyagi jogi szabályozását és a bizonyítás tárgyát ismerteti; a *második fejezet* az elkövetés módszereivel, valamint az elkövetőkkel és a sértettekkel foglalkozik; a *harmadik fejezet* a nyomozás megindulása címet viseli. E részben szó esik a hatásköréről és az illetékességről, a lopás tudomásra jutásának módjairól, az elsődleges (halasztást nem tűrő) intézkedésekről és nyomozási cselekményekről; végül a *negyedik fejezet* a poggyászlopás nyomozásának speciális szempontjait veszi górcső alá, figyelemmel a sértett, a gyanúsított kihallgatására és bűnmegelőzési szempontokra. A tanulmány, forrás- és irodalomjegyzékkel zárul. A napjainkban igencsak felgyorsult jogalkotási tevékenység miatt fel kell hívnom a tisztelt Olvasó figyelmét arra, hogy a kéziratot 2010. június 30-án zártam le, következésképpen az írásomban szereplő jogszabályi hivatkozások ezt az állapotot tükrözik. A változások követése már a kedves Olvasó feladata. Mivel munkám alapvetően kriminálmethodikai témájú, a büntetőjogi, a büntetőeljárás-jogi és az általános kriminalisztikai kérdéseket mélyebben nem feszegetem: arra építék, hogy a lopás nyomozásával összefüggő alapvető ismereteket az Olvasó már elsajátította.

A szerző

¹ Szerző: a Magyar Bűnüldözők Szakmai Egyesülete tudományos titkára, az RTF. Kriminalisztika Tanszék oktatója

² Kovács Márton: *A lopások nyomozása* (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000).

³ *A lopások nyomozása* 68–70. oldal.

⁴ Lakatos János (szerk.): *Kriminalisztikai jegyzetek és tanulmányok*. Innen: dr. Kovács Gyula: *A lopás nyomozása*, 1–77. oldal (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008).

1. A POGGYÁSZLOPÁS FOGALMA, BÜNTETŐ ANYAGI JOGI SZABÁLYOZÁSA ÉS A BIZONYÍTÁS TÁRGYA

E fejezetben a poggyászlopás fogalmáról, büntető anyagi jogi szabályozásáról, valamint a bizonyítás tárgyáról lesz szó. E fejezetben részletesebben foglalkozom a bűncselekmény elkövetési helyeivel is.

1.1. A poggyászlopás fogalma, büntető anyagi jogi szabályozása

A poggyászlopás elkövetője a közforgalmi közlekedési és szállítási társaságok üzemi területén, illetve azok járművein általában utazás céljából tartózkodó személyek sérelmére valósítja meg a bűncselekményt. A poggyász tolvaj pedig az a személy, aki a felsorolt helyek valamelyikén a sértett poggyászát jogtalan eltulajdonítás céljából elveszi, vagy az elvételt megkísérli.

A poggyászlopás — a lopáshoz hasonlóan — vagyron elleni bűncselekmény. E deliktumot a jogalkotó a Btk. XVIII. fejezetében helyezte el, a fejezeten belül pedig a 316. § szabályozza. Megjegyzendő, hogy a szabálysértési értékre elkövetett poggyászlopás vétségnek minősül, ha azt a Btk. 316. § (2) bekezdésében foglaltak szerint valósítják meg, ám a hivatkozott minősítő körülmények között jellemzően a bünszövetségben és az üzletszerűen történő elkövetés dominál.⁵ Ugyancsak nem szabálysértés, hanem bűncselekmény valósul meg ugyanazon elkövető által elkövetett és együttesen elbírált tulajdon elleni szabálysértés esetén, ha a dolog értéke, érték-egybefoglalás folytán a szabálysértési értékhatárt (húszezer forintot) meghaladja.⁶

A személyi vagyont károsító poggyászlopás miatt az elkövető csak magánindítványra büntethető, ha a sértett a hozzátartozója.⁷

1.2. A bizonyítás tárgya

A bizonyítás tárgya a poggyászlopás esetében is azokra a tényekre terjed ki, amelyek a büntető és a büntetőeljárási jogszabályok alkalmazásában jelentősek. A bizonyítás során a tényállás alapos és hiánytalan, a valóságnak megfelelő tisztázására kell törekedni. A bizonyítás a büntetőeljárás járulékos kérdéseinek — így különösen a polgári jogi igénynek — elbírálásában jelentős tényekre is kiterjedhet. Nem kell bizonyítani azokat a tényeket, amelyek köztudomásúak, vagy amelyekről az eljáró nyomozó hatóságnak hivatalos tudomása van.⁸

⁵ Btk. 316. § (2) bekezdés a) és c) pontja.

⁶ Btké. 28. § (2) bekezdése.

⁷ Btk. 331. §.

⁸ Vessd össze: Be. 75. § (1)–(3) bekezdésével!

*Lényegében a lopás különös részi törvényi tényállási elemei, valamint a kriminalisztikai alapkérdések képezik a lényegét a bizonyítás tárgyának.*⁹

A lopás tényállása esetében objektív elemek körében a *bizonyítás tárgyát képezi*

- az *elkövetési tárgy, amely meghatározott értékkel bíró idegen, ingó dolog*,¹⁰ valamint
- az *elkövetési magatartás, ami az elkövetési tárgy mástól elvétele, és kifejezetten tevéssel valósítható meg.*

A *meghatározott érték* bizonyításakor, az elkövetéskor irányadó kiskereskedelmi forgalmi értéket kell számításba venni. Az érték megállapításakor támpontul szolgálhat például a dolog adásvételekor kiállított számla, az igazságügyi tárgyszakértő szakvéleménye, az értékbecsüs nyilatkozata, a sértett feljelentése vagy vallomása. A *dolog idegen voltát*, vagy másképpen fogalmazva: azt, hogy az elkövetési tárgy korábban a sértett birtokában volt, alátámaszthatja — egyebek mellett — ugyancsak az adásvételkor kiállított számla vagy adásvételi szerződés, a sértett feljelentése, a sértett és a vele közös háztartásban élő hozzátartozó tanúvallomása.

Az *elvétele*t a feljelentéssel, a helyszíni szemle adataival, a térfigyelőrendszer, vagy az inkriminált objektum biztonsági kamerái által rögzített képekkel, illetőleg a tanúvallomással lehet bizonyítani. Közvetett módon alátámasztja az elvételt, ha az eltulajdonított dolgot a házkutatás során az elkövetőnél vagy harmadik személynél lefoglalják, illetve a tetten ért tolvajnál a ruházatátvizsgálás során megtalálják. De bizonyíthatja az elvételt az orgazda, vagy a lopott dolgon jóhiszeműen tulajdonjogot szerző személy, elkövetőre nézve terhelő vallomása is.

A szubjektív elemek körében a *bizonyítás tárgyát képezi a lopás alanya* (tettese vagy részese),¹¹ az *alannyá válás feltételeinek megléte* (természetes személy, tizennegyedik életév betöltése és legalább korlátozott beszámítási képesség), valamint az, hogy a *bűncselekményt az alany követte el*. Az alanyi oldalon a *bizonyítás tárgyát képezheti még az elkövető és a sértett közötti hozzátartozói viszony*.

Az elkövető és a sértett közötti esetleges hozzátartozói viszony vizsgálata azért lényeges, mert a személyi vagyont károsító poggyászlopás miatt az elkövető csak magánindítványra büntethető, ha a sértett a hozzátartozója (erre az 1.1. fejezetben már utaltam).¹² A hozzátartozói viszony bizonyítására alkalmas lehet közokirat (pl. születési anyakönyvi kivonat vagy személyazonosító igazolvány), továbbá az elkövető, illetve a sértett vallomása.

⁹ Lásd részleteiben: Dr. Nagy József A kriminálmetodika általános kérdései 19–34. oldal (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2007).

¹⁰ Lásd a Btk. 333. § 1. pontjának kiterjesztő (értelmező) rendelkezéseit!

¹¹ Btk. 19–21. §.

¹² Btk. 137. § 6. pontja és 331. §.

(Megjegyzendő, hogy a hozzátartozó sérelmére elkövetett poggyászlopás statisztikai valószínűsége elhanyagolható.)

Bizonyítás tárgyát képezi továbbá

- *a bűnösség* (a lopás csak egyenes szándékkal valósítható meg) és a bűnösségből eredően
- *a célzat* (a jogtalan tulajdonítás).

A *jogtalan eltulajdonításra* lehet következtetni az elkövetés összes körülményeiből, a tettes elkövetés utáni magatartásából és az inkriminált dolog elkövetés utáni sorsából. A jogtalan eltulajdonítási célzatra utal például, ha az elkövető a dolgot elfogyasztja, átalakítja, értékesíti, vagy értékesítésre ajánlja, bérbe adja, elajándékozza, illetőleg huzamosabb ideig használja (a felsorolás nem teljes). A célzat megállapításához támpontul szolgálhat az eljárás alá vont vagyoni-jövedelmi helyzete és beismerő vallomása is.

Jól látható tehát, hogy *poggyászlopás esetén a bizonyítás tárgya* – az alaptényálláshoz képest – az elkövetési tárgyban és az elkövetés helyében különbözik.

Az *elkövetési tárgy* a széles értelemben vett poggyász. Noha poggyász alatt általában az útipoggyász értendő, ami az utazó személyek csomagjait jelenti,¹³ esetünkben e bűncselekmény elkövetési tárgya lehet válltáska, övtáska, felsőruházat, sőt a ruházatban elhelyezett bármilyen érték (pl. pénztárca vagy mobiltelefon), feltéve, hogy a ruházatot a sértett az elkövetéskor nem viselte, ugyanis amennyiben igen, akkor zseblogást kell megállapítani.¹⁴ Poggyászlopásnak minősült, ha a tolvaj a sértett bőröndjéből vagy táskájából tulajdonít el dolgokat, azonban itt is feltétel, hogy a csomag ne legyen testi őrizetben.

A *poggyászlopás elkövetési helye* lehet

- vasúti vagy autóbusz-pályaudvar,
- vasútállomás, vasúti megállóhely,
- hajóállomás, hajókikötő,
- repülőtér

területe, illetőleg környéke, továbbá

- vasúti kocsi (személykocsi, étkezőkocsi, poggyászkocsi stb.),
- autóbusz utas- vagy csomagtere, valamint
- hajó (vízi jármű) és
- légi jármű (repülőgép) fedélzete.

A *pályaudvar* olyan állomás, amelyeken a vasútüzem tevékenysége különösen jelentős. Megkülönböztetünk személy-, teher-, rendező és üzemi pályaudvart. A *vasútállomás* forgalmi szempontból vonattalálkozássra, továbbá személy- és áruforgalomra berendezett szolgálati hely.

¹³ Pusztai Ferenc (főszerk.): Magyar értelmező kéziszótár 1087. és 1401. oldal (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003).

¹⁴ Btk. 316. § (2) bekezdés i) pontja.

Vasúti megállóhely a vasútvonalnak az a pontja, ahol a nyíltvonalú vágányokon kívül több vágány nincs. Csak személyforgalomra, esetleg korlátozott áruforgalomra van berendezve. *Táblás megállóhely* olyan megállóhely, ahol sem felvételi épület, sem szolgálati helyiség nincs, menetjegyet nem szolgáltatnak ki, a megállás helyét csak névtábla jelzi.¹⁵ A *hajóállomás* vízi útvonalon a hajók kikötésére kiépített állomás. A *kikötő* vízi járművek kikötésére nagyobb víz partján kiépített hely és az ehhez tartozó létesítmények összessége. A *repülőtér* repülőgépek fel- és leszállására való sík térség a hozzá tartozó épületekkel és műszaki berendezésekkel együtt.¹⁶ (Megítélésem szerint a vasúti kocsí, az autóbusz utas- vagy csomagtere, valamint a hajó és a légi jármű fedélzete különösebb értelmezést nem igényel.)

A vasúti vagy az autóbusz-pályaudvar, a vasútállomás stb. (a továbbiakban együtt: pályaudvar) területén belül a *poggyászlopás szempontjából különösen veszélyeztetett hely a pénztár és környéke, a váróterem, a peron, a büfé, az étterem* (az úgynevezett resti), a *csomagmegőrző*. Potenciális veszélyforrás még a *pályaudvar közelében lévő taxiállomás és közforgalmi tömegközlekedési eszköz* (pl. autóbusz, villamos) *megállója* is. A vasúti kocsiban, az autóbuszban stb. (a továbbiakban együtt: jármű) elkövetett bűncselekmények vonatkozásában különbséget kell tenni a pályaudvaron vesztelő, illetve a pályán vagy az útszakaszon közlekedő jármű között. (Ez utóbbi esetben úgynevezett mozgó helyszínről beszélünk.) Itt *kiemelt hely lehet a személykocsi, a fülke, az étkezőkocsi, a poggyásztartó, a poggyászkocsi* stb.

2. AZ ELKÖVETÉS MÓDSZEREI, AZ ELKÖVETŐK ÉS A SÉRTETTEK

A poggyászlopások vonatkozásában az *elkövetés módszere és az elkövetés helye közötti összefüggés jól kimutatható*. Nem kétséges ugyanis, hogy a sértett kabátjából úgynevezett takarásos módszerrel például pénztárcát lopni, csak akkor lehet, ha a kabátot, viselője a személykocsi fülkéjében vagy az étkezőkocsiban a fogasra akasztotta, valamint a peronos módszert sem lehet a restiben elkövetni. (E két módszerre a későbbiekben még visszatérünk.) A következőkben néhány módszert szeretnék – a teljesség igénye nélkül – bemutatni.

Az egyik módszer a pályaudvarok pénztárhelyiségeihez köthető. Az utasok a menetjegy megváltásakor útipoggyászaikat rendszerint nem cipelik közvetlenül a jegyváltó ablakhoz, hanem azokat a közelben helyezik el. Jegyváltáskor nem fordítanak kellő figyelmet a csomagjaikra, a tolvaj pedig ezt az alkalmat használja fel a lopásra.

¹⁵ Urbán Lajos (főszerk.): Vasúti lexikon 28., 486. és 599. oldal (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1984).

¹⁶ Magyar értelmező kéziszótár 500., 711. és 1164. oldal.

A következő módszer a várótermekre jellemző. Itt az elkövető az elszendergő, esetleg ittas állapotban bóbiskoló utastól tulajdonítja el a holmiját. Ez esetben a sértettnek a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotát használja ki a tolvaj, ami korábban a szabálysértési értékre elkövetett lopást vétségé minősítette, de a 2009. évi LXXX. törvény 52. § módosító rendelkezése következményeképpen, 2009. augusztus 9-től a „védekezésre képtelen személytől elvétel” kifosztásnak minősül.¹⁷ Az sem kizárt, hogy a tolvaj akkor követi el a lopást, amikor a sértett a menetrendet tanulmányozza, illetőleg a büfébe vagy a mosdóba megy, és poggyászát a váróteremben hagyja.

Jellemző módszer a peronon történő elkövetés: a sértett, több csomagja közül a felszálláskor csak egyet tud magával vinni. A másik, vagy a többi csomag a peronon marad. Mire a sértett a következő poggyászáért visszatér, azt az elkövető már eltulajdonította. Ez a módszer leszálláskor is eredményes. Ez esetben a tettes akkor követi el a lopást, amikor a károsult visszamegy a személykocsiban maradt csomagjáért. A következő — úgynevezett peronos — módszer sértettjei általában idős emberek, jellemzően nők. A tettes felajánlja segítségét a sértettnek, aki rábízta a csomagját. A tolvaj egy kis ideig a károsult mellett cipeli a csomagot, majd egyre gyorsabb ütemet diktál, végül áldozatának hajlott korát és nehézkes mozgását kihasználva, a csomaggal eltűnik a többi utas között. E két módszer általában tömegben és nagyobb pályaudvarokon eredményes, különösen akkor, ha közelben tömegközlekedési eszközhez van csatlakozási lehetőség.

A büfé és az étterem is kedvenc célpontja a tolvajoknak. Itt – a pénztárhelyiségeknél történő jegyváltáshoz hasonlóan – a sorban álló sértett az útipoggyászát nem viszi magával, illetve nem helyezi el azt az éttermi asztal közvetlen közelében. Az elkövető általában akkor tulajdonítja el a károsult csomagját, amikor az vásárol, rendel, éppen étkezik, kifizeti a számláját, vagy a mosdóba távozik. Amennyiben a sértett a felsőruházatát a fogásra akasztja, a megfelelő alkalmat kihasználva, illetőleg a már említett takarásos módszerrel a tolvaj kilopja belőle az értékeket (pl. pénztárca, mobiltelefon), vagy elviszi magát a kabátot is.

A pályaudvarokon történő poggyászlopások alkalmával az elkövető gyakran úgy szabadul meg ideiglenesen a zsákmánytól, hogy azt csomagmegőrzőbe adja, illetve csomagmegőrző automatában helyezi el. Ezzel csökkenti annak veszélyét, hogy közvetlenül a bűncselekmény megvalósítása után az árukodó bűnjel birtokában lebukjon. Később – nem ritkán néhány nap elteltével – a tettes vagy társa, esetleg egy indifferens személy a csomagot kiváltja.

A csomagmegőrzőből való lopás speciális módszer. E fogás alkalmazásakor – a fürdőhelyi lopáshoz hasonlatosan – a tolvaj a csomagmegőrzőjegyet valamilyen úton-módon megszerzi (pl. kilopja a sértett fogason lógó kabátjá-

¹⁷ Btk. 322. § (1) bekezdés c) pontja.

ból zsebtolvajlás útján vagy takarásos módszerrel), majd a jegy birtokában kiváltja a károsult útipoggyászt.

Sajátos elkövetési módszert dolgoztak ki az elkövetők a légi járművel utazók poggyászaik eltulajdonítására. A repülőterek termináljainál a beszállókártyák átvételével egyidejűleg az utasnak le kell adnia a csomagját. A csomagot személy- és vagyonbiztonsági szempontok miatt lemérik, átvilágítják, és az úti célnak megfelelő szállítószalagra irányítják. Amennyiben valamelyik poggyász értékesebb dolgot rejt magában (pl. műszaki vagy számítástechnikai cikk, esetleg ékszer), azt az átvilágítást végző repülőtéri alkalmazott megjelöli. A raktárban társa, aki szintén alkalmazott, a megjelölt csomagot a szállítószalagról leemeli, eltulajdonítja belőle az értékeket, majd a poggyászt más járatához tartozó szállítószalagra helyezi. Ezáltal a bűncselekmény az elkövetéshez képest sokszor hetekkel később jut a sértett, illetve a nyomozó hatóság tudomására. A bizonyítás és a tényállás felderítését nagymértékben gátolja, hogy az elkövetés helyét és időpontját úgyszólván lehetetlen megállapítani. Gondoljunk bele: a sértett Görögországba, mondjuk, Rodoszra utazik, csomagja Kijevben landol, onnan pedig visszaérkezik Budapestre. A helyzetet bonyolítja, ha például a helytelenül megjelölt célállomásra nem közlekedik közvetlen járat: ez esetben ugyanis az útipoggyászt többször ki- és berakodják. Külön említést érdemel, hogy az ilyen jellegű bűncselekményekre a sorozatelkövetés a jellemző, és ezeket a deliktumokat általában bűnszövetségben valósítják meg. (E témáról bővebben Fajka Zoltán remekbeszabott szakdolgozatából tájékozódhat a nyájas Olvasó.)¹⁸

A járművek utas vagy csomagteréből történő lopások elkövetési módszerei a szerint is tipizálhatók, hogy a jármű az állomáson tartózkodik, vagy a vonal, illetve a pályaszakaszon közlekedik-e.

A pályaudvaron várakozó *személykocsik utasteréből való lopások* számos változata lehetséges. Előfordul, hogy a személykocsi előterében, vagy a peronon búcsúzkodó sértett csomagtartón, illetve ülésen elhelyezett holmiját tulajdonítja el az elkövető, vagy azt az alkalmat használja ki a bűncselekmény megvalósítására, amikor a károsult a pályaudvari büfében vagy hírlapárusnál vásárol, és poggyászt a kocsiban hagyja. Speciális elkövetési mód a korábban már említett *takarásos módszer*: ennek alkalmazásakor a tolvaj a fülkében a sértett fogason lógó kabátjára vagy a mellé akasztja a sajátját, majd kis idő múlva a kabátjával, mintegy letakarva emeli le a károsult kabátját, és valamilyen ürüggyel távozik a helyiségből (általában a szerelvényről leszáll, vagy a zsákmányt társának átadja). Megjegyzendő, hogy azt a módszert a zseblopások elkövetői is előszeretettel alkalmazzák.

¹⁸ Fajka Zoltán: Repülőtéri poggyászdézsmálás nyomozása (Szakdolgozat, Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2010).

Megesik, hogy a poggyász eltulajdonítása érdekében trükköt alkalmaznak az elkövetők: a tettes a kiszemelt áldozattal egy fürkében foglal helyet, társa pedig a folyosóról vagy a peron felül megkocogtatja az ablakot, jelezve, hogy beszélni szeretne a sértettel. Amíg az ablakon kihajoló vagy a folyósóra távozó, esetleg a személykocsiról leszálló sértett a bűntárrsal kommunikál, addig a vonaton maradó tolvaj végrehajtja a bűncselekményt. A másik úgynevezett trükkös módszer esetén az egyik tettes a fürkében megismerkedik a sértettel, majd a büfé- vagy az étkezőkocsiba invitálja. A személykocsiban vagy a közelben tartózkodó társa ez idő alatt ellopja a károsult csomagját. A poggyászok ellopásának másik módszere az, amikor a személykocsi ülések feletti csomagtartójáról, a túlso oldalról emelik le a bőröndöt. A gyanútlan sértett észre sem veszi, hogy a feje felől a csomagja eltűnt. Megjegyezni kívánom, hogy a takarásos, a trükkös és a leemelési módszer menetközben is alkalmazható.

A poggyászkocsikból való csomaglopás viszonylag ritka kivételnek számít, ugyanis e kocsikat őrzik és/vagy zárják.

Távolsági autóbuszjáratokon alkalmazott módszer, hogy az elkövető a jármű csomagteréből tulajdonítja el a poggyászt. Mivel a csomagot a beszállást megelőzően kell berakodni, a csomagter ajtaja a folyamatos utasforgalom miatt szinte az utolsó pillanatig nyitva marad: a sértett az autóbuszon ülve az indulást, a tettes pedig a peronon csak a kedvező alkalmat várja. E módszer egyfajta változata az, amikor a közbelső állomásokon leszálló utasok poggyászáinak kiadása céljából nyitják ki a csomagteret, és ez idő alatt valósítják meg a bűncselekményt. Az elkövető ez esetben vagy a sértettel együtt utazik vagy nem, és ugyancsak a kínálkozó lehetőséget lesi.

Amennyiben a jármű a vonal- vagy pályaszakaszon közlekedik, az elkövetőnek számtalan alkalma adódik a bűncselekmény végrehajtására. A tettes a pályaudvaroknál ismertetett módszerekhez hasonlóan kihasználja, hogy a sértett alszik, olvas, a büfé- vagy az étkezőkocsiba, illetve a mosdóba megy, és holmiját őrizetlenül hagyja. Ha a sértett a büfé- vagy az étkezőkocsiba mégis magával viszi a poggyászát, akkor a sorban állás, a rendelés vagy az étkezés vonja el a figyelmét. A tettesnek ez jó alkalmat teremt a lopás elkövetésére.

Figyelemre méltó, hogy a poggyász tolvajok ritkán dolgoznak egyedül. Gyakran akad társuk, aki megfelelő trükkel eltereli a sértett figyelmét vagy a zsákmányt biztonságos helyre menekíti. Például a tettes az elkövetés tárgyát a nyílt pályán lassító vasúti szerelvényből kidobja (azt társa később magához veszi), illetve a legközelebbi állomáson társának leadja. A bűntársak kapcsolattartása a mobiltelefonok elterjedése óta nem okoz különösebb problémát.

A poggyászlopás elkövetői általában férfiak. E bűncselekmény alkalmoszerű elkövetése nem tipikus, a tettesek jellemzően visszaesők és a bűncselekményt üzletszerűen, sorozatjelleggel, társtettesként vagy bűnszövetségben

követik el. A *sértettek* tipikusan olyan utasok, akik gyakran figyelmetlenségük, jóhiszeműségük, ittas vagy a bűncselekmény elhárítására képtelen állapotuk miatt válnak áldozatokká, pontosabban károsultakká.

3. A NYOMOZÁS MEGINDULÁSA

*A poggyászlopás nyomozása a rendőrség, ezen belül pedig — az elkövetési értéket is figyelembe véve — a helyi nyomozó hatóság hatáskörébe tartozik.*¹⁹ A területi nyomozó hatóságok hatáskörét főszabály szerint a magasabb elkövetési érték alapozza meg. E deliktum nyomozására hatáskörrel rendelkező *nyomozó hatóságok illetékességének a megállapításakor általában az elkövetés helye az irányadó, azonban mozgó helyszínen esetén az elkövetés helye gyakran nem állapítható meg.* Ilyenkor a nyomozás lefolytatására az a *nyomozó hatóság illetékes, amelynek a bűncselekmény a sértett vagy más személy bejelentése, feljelentése alapján a legkorábban tudomására jutott, illetve — a felettes rendőri szerv vezetője vagy az ORFK kijelölése alapján — az, amelynek eljárása a területén végzendő bizonyítási cselekmények többsége miatt vagy egyéb okból célszerű.*²⁰

A nyomozó hatóság a poggyászlopás gyanújáról tipikusan a sértett természetes személy, képviselője, valamint az inkriminált pályaudvar biztonsági vagy személy- és vagyonőr szolgálata illetékesének feljelentése, bejelentése alapján szerezhet tudomást.

A tudomásra jutást követő elsődleges intézkedések és halasztást nem tűrő nyomozási cselekmények az elkövető tettenérése esetén az igazoltatás, a ruházátvizsgálás, az elfogás, az előállítás, a nyilvántartások ellenőrzése, valamint a házkutatás, a motozás, a lefoglalás, továbbá indokolt esetben az őrizetbe vétel. Ha a tettes ismeretlen, amennyiben a bűncselekmény elkövetése és a tudomásra jutás között relatíve rövid idő telt el, és ez lehetséges, a *helyszínen meg kell jelenni, szükség esetén pedig szemlét kell tartani.* (Mozgó helyszínen a haladéktalan megjelenés úgyszólván lehetetlen.) Hogyha a feltételek adottak, *intézkedni kell nyomkövető kutya indításáról és a nyomon vagy az irányban történő üldözésről.* Fontos: mozgó helyszínen történő poggyászlopás észlelésekor, *amennyiben az elkövetés helye nem azonos azzal a hellyel, ahol a sértett a feljelentést megtette, az elkövetés helye szerint illetékes nyomozó hatóságot azonnal értesíteni kell,* a további intézkedések megtétele érdekében. *Ha az elkövetés helye ismeretlen, a közbenső állomások helye szerint illetékes nyomozó hatóságot célszerű értesíteni.* Az értesítés előtt természetesen a sértettet részletesen ki kell kérdezni az eltulajdonított dolgok jellegzetességeire, az eltulajdonítás és az észlelés körülményeire, a kettő között eltelt időszakra vonatkozó és a bűncselekménnyel összefüggő minden gyanús momentumra, valamint a potenciális elkövető személyleírására.

¹⁹ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet 2–3. §.

²⁰ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet 4. § (1) bekezdés a) pontja és (3)–(4) bekezdése.

4. A POGGYÁSZLOPÁS NYOMOZÁSÁNAK SPECIÁLIS SZABÁLYAI

Ebben a fejezetben a poggyászlopás nyomozásának fontosabb szabályait kísérelem meg részletesebben kifejtteni, valamint szó lesz a sértett és a gyanúsított kihallgatásáról, továbbá néhány — a poggyászlopás visszaszorítását célzó — megelőző jellegű intézkedésről.

4.1. A poggyászlopás nyomozásának fontosabb szabályai

A poggyászlopás nyomozásánál a bizonyítás és a tényállás felderítése számos nehézségbe ütközik. Például a mozgó helyszíneken elkövetett bűncselekmények esetén

- a sértett a lopást általában későn észleli, jellemzően akkor, amikor az úti célnál elhagyja a járművet,
- a károsult nem tudja megjelölni az elkövetés időpontját és helyét (pl. Budapesten száll fel a vonatra és Pécsen észleli, hogy a poggyásza eltűnt),
- a tettes a zsákmányt valamelyik közbenső állomáson a bűntársának leadja (így ha akad is potenciális elkövető, nincs nála a tárgyi bizonyítási eszköz), illetve a lassító szerelvényből kidobja, vagy pedig a következő állomáson száll a vonatról, és a zsákmányt magával viszi. Pályaudvarokon történő elkövetéskor
- a sértett nem tud az eltulajdonítás körülményeire és az elkövető személyére vonatkozóan nyilatkozni,
- a nagy tömegben megjelenő utazóközönség és a kísérők közül nehéz kiszűrni az elkövetőket.

Pályaudvarokon történő elkövetés esetén indokolt a helyszínen megjelenni és a bejelentőt, valamint, ha a bejelentő és a sértett nem azonos, a sértettet kikérdezni a bűncselekmény észlelésének módjáról, körülményeiről, az eltulajdonított dolgok jellegzetességeiről, a megszokottól eltérő jelenségekről és az esetleges vagy vélt elkövető személyleírásáról.

A pályaudvarokon és a mozgó helyszíneken történt poggyászlopás tudomásra jutását követően a sértettet és a vele együtt utazókat ki kell kérdezni arra nézve is, hogy láttak-e közvetlen környezetükben gyanús személyeket sündörögni, volt-e olyan útítársuk, aki megpróbált bármilyen trükkel kapcsolatot teremteni velük. Pozitív eredmény esetén a részletes személyleírást be kell szerezni, a továbbiakban a FACES-program segítségével, szükség esetén pedig grafikus igénybevételeivel meg kell kísérelni az elkövető arcképének a rekonstrukcióját. A személy- és tárgykörözés elrendelésére haladéktalanul intézkedni kell. (A sértett kihallgatásáról a későbbiekben részletesebben lesz szó.)

Az adatgyűjtést és a tanúkutatást a pályaudvaron tartózkodó többi utasra, kísérőjükre, az alkalmazottakra, a biztonsági szolgálat beosztottjaira és/vagy a személy- és vagyonőrökre is ki kell terjeszteni. Ha a pályaudvaron és környékén *térfigyelő-rendszer vagy biztonsági kamerák* működnek, azok felvételeit le kell foglalni elemzés-értékelés céljából.

Mozgó helyszín esetén, amennyiben a sértett nem tudja meghatározni az elkövetés helyét és idejét, az eltulajdonított tárgyak leírásának és az esetleges személyleírásnak a birtokában a közbenső állomások biztonsági szolgálatát és a közbenső állomások helye szerint illetékes nyomozó hatóságokat is értesíteni kell. Célszerű továbbá ellenőrizni a kérdéses pályaszakaszt, hátha a tettes egy alkalmas pillanatban a vonatból kidobta a zsákmányt. A mennyiben az eltulajdonított dolgok előkerülnek — a lehetőségekhez mérten — haladéktalanul intézkedni kell a figyelés megszervezésére, bízva abban, hogy az elkövető vagy társa a zsákmányért visszatér.

A pályaudvarokon történő elkövetéskor a csomagmegőrzőket a sértett közreműködésével ellenőrizni kell: ha a tettes ideiglenesen oda adta be az elkövetés tárgyát, ugyancsak meg kell szervezni a megfigyelést. Megfigyelést kell szervezni abban az esetben is, amennyiben az elkövető a csomagmegőrző jegyet tulajdonította el a sértettől, de a csomagot még nem váltotta ki, és úgyszintén, amikor a poggyászlopást megvalósítani készülő tettet szretnénk leleplezni, tetten érni.

A rejtett és a leplezett megfigyelés a poggyászlopás felderítésének egyik legeredményesebb módszere. A pénztárak és környékén, a várótermekben, a büfében és az étteremben figyelemmel kell kísérni a gyanúsán viselkedő személyeket, különösen azokat, akik poggyász nélkül a jelzett helyeken alvó, olvasó, sorban álló, vásároló, étkező emberek vagy azok csomagjai körül settenkednek. Az ilyen személyek feltérképezéséhez, megismeréséhez kérjük ki a biztonsági személyzet, illetve az alkalmazottak tanácsát. Célszerű megfigyelés alá vonni az indulás előtt álló vonatoknak az ellenkező, tehát nem a peron felőli oldalát, itt ugyanis nincs felszállás, és általában alig-alig van forgalom: előfordulhat, hogy a tolvaj a felszállással ellentétes oldalon hagyja el a zsákmánnyal a személykocsi utasterét. Indokolt megfigyelni azokat a személyeket is, akik — úgyszintén csomag nélkül — szállnak fel és le a személykocsikra, vagy többször végighaladnak a szerelvényen.

A poggyász tolvajok megfigyelése a vonatokon már jóval nehezebb feladat, mivel a személykocsik, a fülkék elszigeteltek, ezért csak kisebb területet lehet áttekinteni. A személykocsikban tehát csak azokat célszerű megfigyelni, akiket ismerünk, vagy akik előzőleg már a pályaudvaron gyanúsán viselkedtek. Itt is azokra a személyekre kell koncentrálni, akik csomag nélkül közlekednek és a több csomaggal utazó személyek közelében telepednek le, noha máshol kényelmesebben foglalhatnak helyet.

A megfigyelés eredményeképpen törekedjünk a tettenérésre, amit akkor érdemes végrehajtani, amikor az elkövető a zsákmánnyal már elhagyta a pályaudvart, vagy leszállt a vonatról. A tettenérést — amennyiben mód van rá — dokumentáljuk. A rejtett figyeléshez igénybe vehetjük a térfigyelő-rendszert és a biztonsági kamerákat is.

A poggyászlopások sikeres felderítéséhez vezethet a pályaudvarok közelében lévő legális és illegális értékesítő helyek ellenőrzése. Figyelem: mozgó helyszínen történ poggyászlopás esetén a közbenső állomások környékén található értékesítő helyeket is ellenőrizni, illetve ellenőriztetni kell.

4.2. A sértett kihallgatása

A poggyászlopás gyanújáról tehát általában a sértett feljelentése vagy bejelentése alapján szerezhetünk tudomást. Amennyiben más módon jut tudomásunkra a bűncselekmény gyanúja (pl. nem a sértett természetes személy vagy a pályaudvar biztonsági, illetőleg személy- és vagyonőr szolgálata vezetőjének feljelentése, stb.), akkor különösen *szükséges a sértett kihallgatása*. [A Be. 181. § (2) bekezdés második mondata szerint, ha a feljelentés tartalmazza a feljelentő előadását, a tanúkénti kihallgatása mellőzhető. Megítélésem szerint, amennyiben a sértett a feljelentő, kihallgatása akkor sem mellőzhető, ha feljelentés tartalmazza az előadását.]

A sértett az, akinek a jogát vagy a jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette.²¹ Kriminálisztikai megfogalmazásban pedig a sértett az, akitől az elkövető a pályaudvaron (stb.) vagy a vasúti kocsiban (stb.) a birtokában lévő idegen, ingó, meghatározott értékkel bíró dolgot (pl. útipoggyászt) jogtalan eltulajdonítás céljából elvette, vagy azt megkísérelte. A sértett az ügy megoldása szempontjából kulcsfigura, ugyanis az elkövetés tárgyáról, az eltulajdonítás körülményeiről és nem ritkán az elkövető személyéről a legtöbb (és optimális esetben a leghitelesebb) információt szolgáltathatja a nyomozás során.

A lopás nyomozása során *a sértett kihallgatásának lényegében hármas célja van:*

1. részletesen, mindenre kiterjedően *megismerni a történeti tényállást és minden olyan körülményt, ami a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából meghatározó lehet;*
2. *beszerezni az eltulajdonított dolog, vagyis a poggyász és annak tartalmának pontos, lehetőleg egyedi azonosításra alkalmas leírását, ha szükséges fényképét, amelynek alapján a felkutatása (tárgykörözés elrendelése), felismerésre bemutatása és azonosítása eredményre vezethet;*
3. *kideríteni az elkövetővel kapcsolatos összes információt (feltéve, hogy a sértett látta a tettest, illetve a potenciális elkövetőt és/vagy beszélt vele).*

*A sértett kihallgatását a Be. szabályai alapján, a krimináltaktikai utasításoknak és ajánlásoknak megfelelően kell végrehajtani.*²² A kihallgatása során a sértett a hozzá intézett kérdésekre válaszol, de arra is módot kell neki adni, hogy a vallomását összefüggően előadja.

²¹ Be. 51. § (1) bekezdése.

²² Be. 51. §, 79–94. §, 181. §; Nyer. 17–22. §.

A poggyászlopás sértettjéhez intézett kérdéseket is úgy kell összeállítani, hogy feleletet kapjunk a kriminalisztikai alapkérdésekre (mi, ki, hol, mikor, miért, hogyan, mivel). Ez a hét kérdés határozza meg általánosságban azoknak a további kérdéseknek a sorozatát (ügynevezett kiegészítő kérdések), amelyekre a lopás nyomozása során választ várunk.

Az első kérdés (*Mi történt?*) nem csak arra ad választ, hogy megvalósult-e bűncselekmény, és ha igen, akkor az a Btk. Különös Részeinek melyik törvényi tényállásába ütközik (esetünkben Btk. 316. §). E kérdés tisztázása alapján határozható meg az is, hogy a nyomozás teljesítésére melyik nyomozó hatóság rendelkezik hatáskörrel.²³

A második kérdés feltevésekor egyrészt arra keressük a feleletet, hogy *ki követte el* a poggyászlopást (ismert vagy ismeretlen elkövetővel van-e dolgunk), egyedül volt-e vagy sem? Azt is tisztázni kell, hogy a bűncselekmény alanya milyen elkövetői minőségben [tettes, közvetett tettes, társtettes (tettesek), illetve felbújtó vagy bűnsegéd (részesek)]²⁴ hajtotta végre a cselekményt?

A harmadik kérdés esetében azt firtatjuk, hogy *hol történt* a lopás. E kérdés megválaszolása alapvető feladat a büntetőeljárás során. Egyfelől meghatározza a nyomozó hatóság illetékességét,²⁵ másfelől a bűncselekmény helyszínén található nyomok, anyagmaradványok és tárgyi bizonyítási eszközök a bizonyítás és a tényállás felderítése szempontjából nélkülözhetetlenek. Poggyászlopás megvalósulásakor az elkövetés helye a kriminalisztikai szempontok szerint történő csoportba sorolás miatt is fontos. (Megjegyezni kívánom, hogy a lopás egyes tényállási elemeinél az elkövetési helynek, mint nem szükségképpen szituációs ismérvnek a minősítés szempontjából is jelentősége van. Pl. a közveszély helyszínén elkövetett lopás vétsége.)²⁶

A negyedik kérdés feltevésekor azt kell megállapítani, hogy *mikor történt* a bűncselekmény. Az elkövetés idejének meghatározása különösen lényeges lehet például a személyi bizonyítékforrások felkutatása, vagy az alibi igazolása szempontjából, de büntető anyagi jogi vonatkozása sem elhanyagolható, gondoljunk csak a büntető törvény időbeli hatályára vagy a büntethetőség elévülésére.²⁷

Az ötödik kérdés (*Miért történt?*) megválaszolása kriminalisztikai és büntető anyagi jogi szempontokból egyaránt fontos. Különösen a szándékos, ezen belül pedig a célzatos bűncselekmények nyomozásakor keressük az okot, a motivációt, illetve az elkövető célját. A poggyászlopás felderítése és bizonyítása során minden esetben fel kell tenni a kérdést: *az elkövető mi célból vette el mástól az idegen dolgot?* (A célzatot egyes bűncselekményeknél

²³ 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet.

²⁴ Btk. 19. § (1) bekezdése.

²⁵ Be. 37. § (1) bekezdése; 3/2008. (I. 16.) IRM rendelet.

²⁶ Btk. 316. § (2) bekezdés b) pontja.

²⁷ A büntető törvény időbeli hatályát a Btk. 2. §-a, a büntethetőség elévülését pedig a 33–35. §-ai szabályozzák.

minősített esetként fogalmazza meg a jogalkotó. Pl. nyereségvágyból vagy más aljas indokból, illetőleg célból elkövetett emberölés büntette.)²⁸

A hatodik kérdés arra irányul, hogy a tettes *hogyan, mi módon, milyen módszerrel követte el* a lopást. E kérdés nem csak a bizonyítás és a tényállás felderítése érdekében, illetve bizonyos anyagi jogi szempontok szerint meghatározó. Megválaszolása során a bűncselekmény elkövetését lehetővé tevő okokra, körülményekre is fény derülhet. Láthattuk: poggyászlopás esetében számtalan módszer előfordul, a lehetőségek tárháza úgyszólván kimeríthetetlen. Megjegyzendő: a módszerből egyenes következtetés vonható le a tettes személyére, valamint az elkövetés módszere a minősítés szempontjából sem elhanyagolható tényező (pl. bünszövetségben, üzletszerűen vagy dolog elleni erőszakkal stb. történő elkövetés).²⁹

A hetedik kérdés: *mivel, azaz milyen eszközzel követték el* a bűncselekményt? E kérdés eldöntésének különösen akkor van jelentősége, ha az elkövetés eszköze a törvényi tényállásban minősítő körülményként szerepel (pl. hamis vagy lopott kulcs használatával történő elkövetés),³⁰ valamint az eszközből — akár csak a módszerből — az elkövető személyére vonhatunk le következtetéseket. Bátran állítható: a poggyászlopást tipikusan eszköz nélkül valósítják meg a tettesek.

Dr. Dobos János *Kis nyomozástan* című munkájában a hét alapkérdést egy nyolcadikkal egészítette ki. A szerző szerint a *Hasonló történt-e?* kérdés fontossága nemcsak az esetleges és jellemző sorozat-elkövetés felismerésében, az azonos elkövető(k)höz tartozó ügyek behatárolásában van. E nyolcadik kérdés megválaszolásával feltárt előzmények ugyanis kibővítik az információbázist, így elősegítik az adott ügyben a bizonyítást és a tényállás felderítését, valamint az ügynevezett szélesítést is.³¹

A sértett kihallgatásakor nem csak a kriminalisztikai alapkérdésekre keresünk a választ. *Tisztáznunk kell azokat a tényeket is, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek.*

Összegezve: *a lopás nyomozása során, a sértett kihallgatásakor különösen a következő kérdéseket célszerű megvilágítani.*

1. *A bűncselekmény tárgyával kapcsolatosan:*

- mi az elkövetés tárgya (esetünkben jellemzően a széles értelemben vett útipoggyász),
- mi az eltulajdonított dolog megnevezése, mennyisége, leírása, jellegzetessége (pl. bőrönd, hátizsák, sporttáska, stb.),
- van-e a dolognak valamilyen egyéb specifikuma (pl. egyedi felhasználási terület, speciális értékesítési lehetőség, stb.),
- mennyi az elkövetési értéke a dolognak (a bűncselekmény elkövetésekor irányadó kiskereskedelmi forgalmi értéket kell figyelembe venni),

²⁸ Btk. 166. § a) és b) pontja.

²⁹ Btk. 316. § (2) bekezdés a) és c)–d) pontja.

³⁰ Btk. 316. § (2) bekezdés g) pontja.

³¹ Dr. Dobos János: *Kis nyomozástan* 56. oldal (BM Könyvkiadó, Budapest, 1988).

- hány sértettje van a bűncselekménynek,
 - ki (kik) a tulajdonos (tulajdonosok),
 - a tulajdonos és a birtokos azonos személy-e?
2. *A bűncselekmény tárgyi oldalára vonatkozóan:*
- látta-e a sértett a bűncselekményt,
 - amennyiben látta a poggyászlopást, tett-e kísérletet annak megakadályozására,
 - milyen körülmények között történt az elvétel,
 - hol történt a bűncselekmény,
 - pontosan hol tartotta az eltulajdonított poggyászt, illetve egyéb értékeket,
 - hogyan, mi módon, milyen módszerrel történt az elvétel,
 - mikor valósították meg a bűncselekményt,
 - mikor észlelte, hogy meglopták?
3. *A bűncselekmény alanyával összefüggésben:*
- gyanakszik-e valakire a sértett (ha igen, kire), gyanúját mire alapozza,
 - látta-e a sértett az elkövetőt vagy az elkövetőket,
 - az elkövetők mennyien voltak,
 - volt-e valamilyen munkamegosztás közöttük,
 - melyik tűnt közülük respektabilis személynek,
 - ismerte-e az elkövetőt, illetőleg az elkövetőket a sértett,
 - ha ismerte az elkövetőket meg tudja-e nevezni őket,
 - ismeretségük honnan ered, milyen az egymáshoz való viszonyuk,
 - amennyiben a sértett nem ismerte az elkövetőket, tud-e róluk értékelhető személyleírást adni,
 - milyen volt az öltözetük,
 - volt-e valamilyen különös ismertetőjegyük,
 - merre távoztak az elkövetők?
4. *A bűncselekmény alanyi oldalával kapcsolatosan:*
- megítélése szerint mi volt az elkövetők célja idegen dolog elvételével?
5. *A nyomozás teljességére vonatkozóan:*
- volt az eseményeknek általa ismert más tanúja (amennyiben igen, ki vagy kik voltak azok),
 - a lopással összefüggésben keletkezett-e egyéb kára,
 - a büntetőeljárásban szándékozik-e polgári jogi igényt érvényesíteni, milyen összeg erejéig,³²
 - megkereste-e az elkövető a bűncselekmény következményeinek jóvátétele céljából,
 - hozzájárul-e egy esetleges közvetítői eljárás lefolytatásához (ez utóbbi két kérdést értelemszerűen csak akkor kell feltenni, ha ismert a tettes),
 - megítélése szerint melyek voltak a lopás elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények?

³² Be. 54. § és 75. § (2) bekezdése.

A sértettnek feltehető kérdések száma végtelen: mennyiségük és tartalmuk függ a poggyászlopás elkövetésének összes körülményeitől, a nyomozás során megállapított adatok információtartalmától, továbbá a sértett válaszai újabb kérdéseket indukálhatnak. A tanúnak feltett kérdések lényegében nem különböznek a sértetthez intézett kérdésektől. Természetesen azokat a kérdéseket, amelyekre válasz csak a sértettől várható, teljesen felesleges a tanúnak feltenni.

4.3. A gyanúsított kihallgatása

A terhelt az, akivel szemben büntetőeljárást folytatnak. A terhelt a nyomozás során gyanúsított, a bírósági eljárásban vádlott, a büntetés jogerős kiszabása, illetve megrovás, próbára bocsátás vagy javítóintézeti nevelés jogerős alkalmazása után elítélt.³³ *A poggyászlopás gyanúsítottja pedig az, aki a pályaudvaron (stb.) vagy a vasúti kocsiban (stb.) a sértettől a birtokában lévő útipoggyászt jogtalan eltulajdonítás céljából elveszi, vagy azt megkísérli. A poggyászlopás gyanúsítottja — a sértetthez hasonlóan — ugyancsak fontos résztvevője a nyomozásnak, hiszen az eltulajdonítás körülményeiről, a zsákmány hollétéről, esetlegesen társairól, tettének okairól tőle tudhatjuk meg a leghitelesebb információt (feltéve, hogy igazat mond). A gyanúsított feltáró jellegű, beismerő vallomása nagymértékben elősegítheti az eredményes nyomozást. Megjegyzendő azonban, hogy a gyanúsított beismerése esetén — amennyiben a Be. eltérően nem rendelkezik — meg kell szerezni az egyéb bizonyítékokat is.*³⁴

A poggyászlopás nyomozása során a gyanúsított kihallgatásának ugyancsak *hármас célja van:*

- 1. alaposan, pontosan megismerni az eseményeket és minden olyan történet, ami a nyomozás szempontjából lényeges lehet;*
 - 2. felkutatni az eltulajdonított dolgot (az elkövetés tárgya egyfelől tárgyi bizonyítási eszköz,³⁵ másfelől pedig a kármegtérülés, illetve a polgári jogi igény érvényesítésének biztosítása érdekében szükséges, továbbá, az eltulajdonított dolog birtokosa fontos bizonyítékforrás, hacsak nem maga az elkövető vagy az orgazda);³⁶*
 - 3. felderíteni az elkövetővel kapcsolatos lényeges információkat (személyi körülményei, előélete, vagyoni-jövedelmi viszonyai, életvitele, stb.).*
- Természetesen a gyanúsított kihallgatását is az eljárásjogi szabályok alapján, a krimináltaktikai utasításoknak és ajánlásoknak megfelelően kell végrehajtani.*³⁷ *A gyanúsítottnak módot kell adni arra, hogy vallomását összefüggően előadhassa, ezt követően — a vallomás tartalmától függően — kérdé-*

³³ Be. 43. § (1) bekezdése; Nyer. 4. §.

³⁴ Vessd össze: Be. 118. § (2) bekezdésével!

³⁵ Be. 115. §.

³⁶ Lásd: Be. 54. §-át és 75. § (2) bekezdését!

³⁷ Be. 43. §, 117–118. § és 179–180. §; Nyer. 4. § és 119–132. §.

sek intézhetők hozzá.³⁸ A poggyászlopás gyanúsítottjához intézett kérdéseket is a kriminalisztikai alapkérdésekre figyelemmel kell összeállítani. Ezzel összefüggésben a 4.1. alfejezetben írtak mutatis mutandis az irányadók.

A poggyászlopás gyanúsítottjának kihallgatásakor a kriminalisztikai alapkérdéseken túlmenően keressük a választ azokra a körülményekre is, amelyek a büntető és a büntetőeljárás jogszabályok alkalmazásában jelentősek.

Mindent összevetve: a poggyászlopás nyomozása során, a gyanúsított kihallgatásakor — a sértett kihallgatásához hasonló módon — jellemzően a bűncselekmény

1. tárgyával kapcsolatos,
2. tárgyi oldalára vonatkozó,
3. alanyával összefüggő,
4. alanyi oldalához fűződő és
5. a nyomozás teljességére vonatkozó kérdéseket kell tisztázni.

A dolgok természetéből eredően a kihallgatás során a bűncselekmény tárgyával kapcsolatos és a tárgyi oldalra vonatkozó kérdéseket a gyanúsított szempontjából nézve indokolt megfogalmazni. Amikor például a sértettől az eltulajdonított poggyász, illetve annak tartalmának értékét firtatja a nyomozó hatóság, akkor a gyanúsítottól azt kell megkérdezni, hogy elfogadja-e a sértett által megjelölt értéket, vagy megítélése szerint milyen értéket képviselt az általa eltulajdonítani szándékozott dolog, avagy milyen zsákmányt remélt? (Ez utóbbi két kérdés különösen akkor lényeges, ha a bűncselekmény kísérleti szakban rekedt.)

A továbbiakban a gyanúsítottat meg kell kérdezni

a) a bűncselekmény alanyával összefüggésben:

- milyenek a személyi körülményei (foglalkozása, munkahelye, iskolai végzettsége, családi állapota, vagyoni és jövedelmi viszonyai, korábbi büntetései),
- beszélt-e valakivel előzetesen vagy utólag a bűncselekmény elkövetéséről (amennyiben igen, kinek, mit mondott el),
- volt-e társa (ha igen, mennyien és kik voltak a társai),
- volt-e valamilyen munkamegosztás köztük,
- megállapodtak-e előzetesen a lopás elkövetésében, tervezték-e más bűncselekmény vagy bűncselekmények megvalósítását,
- ki volt az ötletgazda (tippadó), segítette-e valaki a poggyászlopás előkészületét, illetőleg a végrehajtását vagy a bűncselekmény nyomainak eltüntetését,
- kinek és mennyiért értékesítette a zsákmány,
- akinek értékesítette, az tudott-e vagy tudhatott-e arról, hogy az bűncselekményből származik;

b) a bűncselekmény alanyi oldalával kapcsolatosan:

³⁸ Vessd össze: Be. 118. § (1) bekezdésével!

- milyen indíttatástól vezérelve követte el a lopást (mi motiválta),
- mi volt az idegen dolog elvételével a célja,
- milyen tervei voltak a zsákmánnyal?

c) A nyomozás teljességére vonatkozóan:

- hajlandó-e a sértettnek a poggyászlopás következtében keletkezett kárt megtéríteni,
- megkereste-e a sértettet a bűncselekmény következményeinek jóvátétele céljából,
- hozzájárul-e egy esetleges közvetítői eljárás lefolytatásához,
- megítélése szerint melyek voltak a lopás elkövetését közvetlenül lehetővé tevő okok és körülmények,
- megbánta-e a tettét?

A gyanúsítotthoz intézett kérdések felsorolása nem taxatív: mennyiségük és tartalmuk a bűncselekmény elkövetésének összes körülményei, a nyomozás adatai, a gyanúsított és tettestársai vallomása függvényében változhatnak. *A gyanúsított egy-egy válasza újabb kérdéseket szülhet, és az ezekre adott válaszok ismételten kérdéseket generálhatnak.*

Amennyiben a gyanúsított a lopás megalapozott gyanújának közlését követően tagadja a terhére rótt bűncselekmény elkövetését, részletesen hallgassuk ki arra vonatkozóan, hogy hol járt, mit csinált akkor, amikor a bűncselekmény történt. El kell számoltatnunk arra nézve is, hogy az elkövetés és az elfogása vagy az ismerteté válsága közötti intervallumban mivel foglalkozott. Ha a poggyászlopás elkövetésének idejére alibit jelent be, máshol tartózkodásának ellenőrzésére azonnal intézkednünk kell.

Amennyiben a gyanúsítottól ruházataátvizsgálás,³⁹ motozás⁴⁰ vagy házkutatás⁴¹ során olyan tárgyakat foglalunk le, amelyek feltehetőleg bűncselekményből származnak, azokról a gyanúsítottat kihallgatása során számoltassuk el. Tisztázzuk, hogy a kérdéses tárgyakat hol, mikor, milyen körülmények között és kitől szerezte, valamint ellenőrizzük a tárgykörözési nyilván tartást!

Ha a gyanúsítottak, a tanúk, illetőleg a gyanúsított és a tanú vallomásai egymással ellentétesek, az ellentét szükség esetén szembesítéssel lehet tisztázni.⁴² A szembesítés végrehajtását megelőzően meg kell kísérelni az ellentmondást más nyomozási cselekmények elvégzésével feloldani.⁴³

4.4. A poggyászlopások visszaszorítása

A poggyászlopások visszaszorítása — a tettenérés mellett — jellemzően megelőző jellegű intézkedésektől várható:

- poggyászlopás esetén, a helyszínen tartózkodó lehető legtöbb személy nevét és személyi adatait rögzítsük (a visszatartó erő mellett több

³⁹ Rtv. 30–31. §; Szolgálati Szabályzat 40. §.

⁴⁰ Be. 150. és 158. §; Nyer. 75–83. §.

⁴¹ Be. 149. és 158. §; Nyer. 76–83. §.

⁴² Be. 124. § és Nyer. 51–53. §.

⁴³ Lásd: A kriminálmetodika általános kérdései 72–75. oldal!

lopás helyszínén azonos személyek megjelenése lehetőséget teremt a tolvajok kiszűrésére, feltérképezésére),

- tájékoztassuk az alkalmazottakat és a biztonsági szolgálat beosztottjait e lopások speciális elkövetési módszereiről,
- intézkedjünk annak érdekében, hogy a pályaudvarokon (stb.) és a járműveken különböző kiadványokban, valamint a hangosbemondóban — idegen nyelven is — naponta többször figyelmeztessék az utazóközönséget arra, hogy a poggyászaikat ne hagyják őrizetlenül, és fokozottan vigyázzanak értékeikre (ehhez vegyük igénybe a tömegkommunikációs eszközöket),
- hassunk oda, hogy a különösen veszélyeztetett helyeken (pl. pénztárak előtt, peronokon, repülőterek raktárhelyiségeiben, ad absordum repülőgépek raktáereiben) biztonsági kamerákat helyezzenek el,
- a pályaudvarokon célszerű nyomozóportyát és demonstratív figyelmet szervezni, akár polgárőrök, személy- és vagyonőrök, településőrök és a biztonsági szolgálat bevonásával,
- az indulás előtt álló járműveket visszatérő jelleggel ellenőrizzük, a gyanús személyeket igazoltassuk, adataikat jegyezzük fel.

A poggyászlopások megelőzését szolgálhatja a napjainkban bevezetett úgynevezett zárt peron rendszer (a peronokra csak érvényes menetjegy birtokában lehet menni), vagy esetlegesen a peronjegy bevezetése.

FORRÁS- ÉS IRODALOMJEGYZÉK

1. Belovics–Molnár–Sinku: Büntetőjog Különös Rész (HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Budapest, 2005).
2. Dr. Dobos János: Kis nyomozástan (BM Könyvkiadó, Budapest, 1988).
3. Dr. Dobos János–Dr. Kovács Gyula: Kis nyomozástan (szerzői kiadás, Budapest, 2008).
4. Dr. Kovács Gyula: A Büntető Törvénykönyv Különös Részének vázlata II. (Btk. XVI–XVIII. fejezet) (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2003).
5. Dr. Kovács Gyula: Nyomozási alapismeretek (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004).
6. Dr. Lakatos János (szerk.): Kriminálisztikai jegyzetek és tanulmányok. Innen: dr. Kovács Gyula: A lopás nyomozása (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2008).
7. Dr. Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika II. (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2005).
8. Dr. Nagy József: A kriminálmotodika általános kérdései (Rendőrtiszti Főiskola, Budapest, 2007).
9. Dr. Rudas György (főszerk.): Kriminálisztika, Különös Rész (Metodika) I. kötet (BM Tanulmányi és Propaganda Csoportfőnökség, Budapest, 1973).
10. Kovács Márton: A lopások nyomozása (Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000).
11. Pusztai Ferenc (főszerk.): Magyar értelmező kéziszótár (Akadémiai Kiadó, Budapest, 2003).
12. Urbán Lajos (főszerk.): Vasúti lexikon (Műszaki Könyvkiadó, Budapest, 1984).